

PETER ŽEŇUCH | ELENA S. UZEŇOVA | KATARÍNA ŽEŇUCHOVÁ (editori)

JAZYK A KULTÚRA NA SLOVENSKU

V SLOVANSKÝCH
A NESLOVANSKÝCH
SÚVISLOSTIACH

BRATISLAVA 2013

Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied
Slovenský komitét slavistov
Zemplínske múzeum v Michalovciach

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

- © Slavistický ústav Jána Stanislava SAV
- © Slovenský komitét slavistov
- © Zemlínske múzeum v Michalovciach
- © Институт славяноведения Российской академии наук
- © Кирило-Методиевският научен център към БАН

EDITORI A VEDECKÍ REDAKTORI

Doc. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc.
Doc. Dr. Elena S. Uzeňova, CSc.
Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD.

RECENZENTI

Prof. PhDr. Ján Doruľa, DrSc.
Prof. PaedDr. Ľubomír Kralčák, PhD.

TECHNICKÁ REDAKCIA

Mgr. Juraj Molčányi

Publikácia vyšla s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

Zborník je súčasťou riešenia výskumných úloh bilaterálneho grantového projektu APVV Cyrilo-metodské kultúrne dedičstvo a národná identita Bulharov a Slovákov (SK-BG-0021-10) a grantových projektov VEGA: Slovensko-slovanské kontexty písomníctva pod Karpatmi (2/0013/2013-2016), Ľudová próza v cyrilských rukopisných zborníkoch 18.-19. storočia. (2/0012/2013-2016).

ISBN 978-80-89489-11-4

EAN 9788089489114

Peter Žeňuch – Elena S. Uzeňová – Katarína Žeňuchová (eds.)

Jazyk a kultúra na Slovensku
v slovanských a neslovanských súvislostiach

Bratislava 2013

Autori monotematického súboru šúdií

- Prof. PhDr. Júlia Dudášová-Kriššáková, DrSc., Filozofická fakulta Prešovskej univerzity,
Slovenská republika
- Doc. Vladislav Grešlík, ArtD., Filozofická fakulta Prešovskej univerzity,
Slovenská republika
- Доц. Др. Жанна Янковская, к.фил.н., Національний університет
«Острозька академія», Ukrajina
- Mgr. art. Ladislav Kačič, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- Doc. Mgr. Jaromír Krško, PhD., Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici,
Slovenská republika
- Mgr. Lucia Luptáková, PhD., Fakulta humanitných vied UMB v Banskej Bystrici,
Slovenská republika
- SEODr. PaedDr. Šimon Marinčák, PhD., Centrum spirituality Východ Západ
Michala Lacka TU v Košiciach, Slovenská republika
- Др. Бойка Мирчева, Кирило-Методиевският научен център към БАН, София,
Bulharsko
- Проф. Др. Светлина Николова, Кирило-Методиевският научен център към БАН,
София, Bulharsko
- Доц. Др. Лілія Підгорна, к.фил.н., Львівський національний університет ім.
Івана Франка, Ukrajina
- Др. Анна Плотникова, др.фил.н., Институт славяноведения РАН в Москве,
Ruská federácia
- Dr. habil. Bernadett Puskás, PhD., Nyíregyházi Főiskola Bölcsészettudományi
és Művészeti Kar Vizuális Kultúra Intézet, Maďarsko
- Mgr. Svetlana Šašerina, Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- ThLic. Andrej Škoviera, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- Проф. Др. Ина А. Швед, др.фил.н., Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С.
Пушкіна, Bielorusko
- Doc. Dr. Elena S. Uzeňova, CSc., Институт славяноведения РАН в Москве,
Ruská federácia
- Др. Марина М. Валенцова, к. фил. н., Институт славяноведения РАН в Москве,
Ruská federácia
- Mgr. Michal Vašíček, Slovanský ústav AV ČR v Prahe, Česká republika
- Mgr. Svorad Zavarský, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- Prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- Mgr. Katarína Žeňuchová, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika
- Doc. PhDr. Peter Žeňuch, DrSc., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV v Bratislave,
Slovenská republika

Obsah

Predslov.....	7
Úvod.....	8
<i>Peter Žeňuch</i> Slovensko-slovanské dimenzie duchovnej kultúry Slovenska	11
<i>Júlia Dudášová-Kriššáková</i> Celokarpatský dialektologický atlas v kontexte karpatskej lingvistiky	31
<i>Анна Плотникова</i> Карпато-балканские исследования в Российской академии наук.....	51
<i>Elena S. Uzeňova</i> Slovenská ľudová tradícia v kontexte terénnych etnolingvistických výskumov Karpát a Balkánu.....	59
<i>Jaromír Krško</i> Odras multietnicity karpatského regiónu v slovenskej hydronymii	69
<i>Michal Vašíček</i> Lexikální databáze jihokarpatských dialektů Ivana Paňkeyvyče.....	79
<i>Марина М. Валенцова</i> Специфика словацкой демонологии в контексте общности карпатских мифологических представлений	87
<i>Лілія Підгорна</i> Слов'янська народна демонологія: паралелі, інтерпретації	95
<i>Іна Швед</i> Фальклорная сімволіка белуга колеру: славацка-беларускія паралелі.....	105
<i>Lucia Luptáková</i> Jazykovo-kultúrne vzťahy v (slovanskej) anojkonymii. Farba v terénnych názvoch Karpát a Tatier	127

<i>Жанна О. Янковська</i> Трансформація символіки фольклорних та етнобуттєвих смислів у літературу як форма стилістичної естетизації тексту (на прикладі української романтичної прози першої половини ХІХ століття)	131
<i>Katarína Žeňuchová</i> Ludová medicína medzi lekárskou vedou, náboženstvom a mágiou Na príklade dvoch cyrilských rukopisných pamiatok z 18. storočia z Michaloviec	145
<i>Svetlana Šašerina</i> Dva ugljanske rukopisy evanjeliových ponaučení, výkladov a exempliel	155
<i>Svorad Zavarský</i> Otia Bachmegyeiana od Štefana Pavla Báčmedeiho (Trnava 1733) – významné literárne spracovanie náboženskej konverzie	161
<i>Светлина Николова</i> 863 год: создание славянской письменности и болгарская письменная культура	167
<i>Бойка Мирчева</i> За късните преписи на службата за Константин-Кирил Философ	181
<i>Peter Zubko</i> Kult sv. Cyrila a Metoda v hagiografickej zbierke Acta sanctorum	187
<i>Andrej Škoviera</i> Sedmopočetníci ako svätci – ich hodnoty a aktuálnosť	195
<i>Bernadett Puskás</i> Термин «карпатский регион» – вопрос самоопределения в сфере сакральной культуры	203
<i>Šimon Marinčák</i> Vplyv folklórnej a duchovnej piesne na interpretáciu liturgických spevov východnej cirkvi na Slovensku	221
<i>Ladislav Kačic</i> Pôsobenie jezuitov, františkánov a piaristov v hudbe na východnom Slovensku v 17. a 18. storočí	231
<i>Vladislav Grešlík</i> Chrám a ikony sv. Bazila Veľkého na východnom Slovensku	239

Odraz multietnicity karpatského regiónu v slovenskej hydronymii*

Jaromír Krško

Poloha územia dnešného Slovenska bola od nepamäti predpokladom toho, že v tomto geopriestore sa neustále striedali mnohé etniká. Niektoré tu pobudli krátko na to, aby zanechali výraznejšiu stopu a odkaz budúcim generáciám, iné tu žijú podnes.

Chceme poukázať na koexistenciu viacerých etníc na materiáli slovenských hydroným. Hydronymá, čiže názvy tečúcich a stojatých vôd totiž reprezentujú významné geomorfologické objekty, a preto sa v ich historických dokladoch dá sledovať striedanie viacerých etníc. Rozsah príspevku však nedovoľuje detailne poukázať na všetky etnické skupiny od najstarších archeologicky doložených nálezov, preto sa sústredíme predovšetkým na obdobie vzniku uhorského kráľovstva po súčasnosť a poukážeme na vplyv len niekoľkých kľúčových etníc na utváranie podoby historickej i súčasnej hydronymie Slovenska. Za rozhodujúce etniká pokladáme slovenské, maďarské, nemecké a etniká, ktoré sa usídlili v našom priestore na základe valašského práva (napr. Rusíni, Rumuni a pod.). Ich pôsobenie v karpatskom oblúku výrazným spôsobom poznamenalo podoby slovenskej hydronymie.

V 9. storočí sa v dolnom toku Dunaja začínajú sporadicky objavovať staromaďarské kmene, ktoré prichádzajú z južných ukrajinských stepí, a v druhej polovici 9. storočia na územie Veľkej Moravy prichádzali menšie vojenské skupiny Maďarov. Časť z nich však dostala súhlas Svätopluka na usadenie sa na Veľkej Morave so statusom hostí. Prvotne teda nešlo o dobýjanie.¹ Príchod veľkej skupiny asi štvrt' milióna Maďarov do Karpatsko-dunajskej kotliny sa uskutočnil až v rokoch 894 – 896. Po roku 900, keď zaujali staromaďarské kmene celé Zadunajsko, začali výboje aj na sever od Dunaja.

V oblasti Zadunajska bol na začiatku príchodu starých Maďarov pomer v etnickej zložení rovnaký na oboch stranách. Postupne však začal prevládať maďarský živel, pretože časť slovanského obyvateľstva bola vyhubená, časť sa odsťahovala do iných oblastí. V okrajových častiach Karpatsko-dunajskej kotliny, pričom do tejto oblasti môžeme začleniť aj územie dnešného Slovenska, bol etnický pomer výhodnejší pre slovanské obyvateľstvo – Maďari sa neraz asimilovali s domácim obyvateľstvom.

---

* Štúdia je súčasťou riešenia grantového projektu *Analýza synchronnej a diachronnej hydronymie povodia Hornádu* Grantovej vedeckej agentúry MŠ SR a SAV VEGA č. č. 1/0359/12.

¹ Marsina, R.: Príchod starých Maďarov do Karpatsko-dunajskej kotliny. In Mlacek, J. (ed.): *Studia Academica Slovaca. Prednášky 32. ročného seminára slovenského jazyka a kultúry. Zv. 25.* Bratislava: Stimul, 1996, s. 122.

Asi od roku 920 bolo územie Slovenska pod kontrolou staromaďarských vojenských posádok. Silnejší tlak staromaďarských kmeňov v Zadunajsku spôsobil, že sa časť Slovanov z tohto územia posunula na sever a vytvorila tak etnický základ dnešných obyvateľov stredného Slovenska. Toto posunutie na sever umožnilo presun staromaďarských kmeňov do južných častí dnešného Slovenska (najmä na juhozápadnom Slovensku – oblasť Nitry, bývalej Tekovskej a Novohradskej stolice). Zotrvanie starých Slovákov vo svojich pôvodných sídliskách na dnešnom južnom Slovensku podmienili viaceré skutočnosti – pričlenenie centra bývalého Nitrianskeho kniežatstva pod správu Arpádovcov, ktorí však nemohli toto priveľké územie obsadiť svojimi ľuďmi, porážka starých Maďarov na Lechu a existencia špecializovaných remeselníckych osád – systém tzv. zamestnaneckých alebo služobníckych osád.² Slovenský juh bol teda etnicky zmiešaný, ale prevažovalo tu slovenské obyvateľstvo.³ Do severnejších oblastí prenikali Maďari neskôr a ich osídlenie bolo omnoho redšie ako na juhu Slovenska⁴ a priamo neovplyvňovali podobu hydronymie.

Postupné prenikanie maďarského etnika na územie dnešného Slovenska je spojené s preberaním názvov významných riek, okolo ktorých sa sústreďoval vtedajší hospodársky život (rieky predstavovali dôležitú dopravnú cestu, zabezpečovali dostatok potravy, vodu pre zavlažovanie, splňali rozhraničujúcu i obrannú funkciu). Preberanie sa netýkalo len hydronymie, ale aj toponymie a antroponymie vo všeobecnosti.⁵ Prevzatia hydroným do maďarčiny v období okolo 10. storočia nám zachovali vtedajšie nazálne vokály, pôvodné praslovanské *g* a ďalšie zvláštnosti vtedajšieho fonologického systému slovenčiny. Z toho obdobia sú prevzatia názvov riek ako *Váh*⁶ (< 1111 flumen *Vvaga*, maď. *Vág*), *Nitra* (pôvodne *Nitrava*) (< 1006 flumen *Nittra*, maď. *Nyitra*)⁷, *Hron* (< 1075 flumen *Gran*, maď. *Garam*), *Kompa* (< 1158 fluv. *Cum-*

² Bližšie o tom pozri Marsina, R.: Príchod starých Maďarov do Karpatsko-dunajskej kotliny, c. d., s. 124-126. Služobníckym osadám na Slovensku venoval pozornosť J. Stanislav – najmä v druhom diele významnej práce Slovenský juh v stredoveku. Slovník mien s mapovými prílohami. Zv. 2. (2. vydanie. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2004. 533 s. + 26 máp). Špeciálne sa však týmto druhom osád venoval R. Krajčovič (K otázke sociálneho rozvrstvenia staroslovanského etnika na Slovensku, 1956 a Najstaršie zamestnania v Tekove, Honte a Novohrade vo svetle historickej toponymie, 1963).

³ Porovnaj Hladký, J.: Hydronymia povodia Nitry. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2004, s. 14 a Stanislav, J.: Slovenský juh v stredoveku. Zv. 1. 2. vydanie. Bratislava: Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry, 1999, s. 14.

⁴ Stanislav, J.: Slovenský juh v stredoveku. Zv. 1., c. d., s. 264.

⁵ Poznatok vyplýva zo základnej tézy, že vlastné meno je ako celok de facto nepreložiteľné, k translácii dochádza len po rozložení propria na apelatívnu zložku, ktorá sa preloží a následne proprializuje (k tomu Krško, J.: Hydronymia povodia Turca. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela, 2003, s. 28).

⁶ V zátvorke neuvádzame prvý dochovaný zápis hydronyma, ale prvý zápis v maďarčine.

⁷ V slavistickej literatúre sa dlho viedli spory o to, či slovenské hydronymá zakončené na *-a* sú praslovanského pôvodu alebo ide o prevzatie z maďarčiny. V. Šmilauer, podobne aj B. Varsik (a ďalší) sú zástancami názoru, že hydronymá zakončené na *-ava* „zachovalo sa z pôvodného slovenského názvu zakončenie *-va*; také boli: *Morava* > *Morva*, *Žitava* > *Zsitva*, *Olšava* > *Olsva*, *Jelšava* > *Jósva*, *Ilsva*, *Orava* > *Árva*. Stopy po tomto vývine pôvodných slovenských názvov v maďarčine vidieť často ešte aj v dokumentoch z 13. storočia.“ (Varsik, B.: Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10.-12. storočí. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1989, s. 42).

pa), *Ipeľ* (< 1135 predium Kurt...iuxta *Ipul*, maď. *Ipoly*), *Krupina* (< 1135 fluv. *Korpona*, maď. *Korpona*), *Slatina* (< 1299 fluv. *Zalathna*, maď. *Szalatna*), *Slaná* (< 1200 fluv. *Souyoy*, maď. *Sajó*)⁸, *Jeľšava* (< 1243 cadit in partem *Ilswa*, maď. *Jolsva*), *Rimava* (< 1246 flumen *Rima*, maď. *Rima*), *Teplica*⁹ (< 1595 in *Tapolcza*, maď. *Tapolca*), *Hornád* (< 1255 fluv. *Hernad*, maď. *Hernád*), *Hnilec* (< 1243 in *Gulnych*, maď. *Gölnic*), *Torysa* (< 1249 fluv. *Tarcha*, maď. *Tarca*), *Topľa* (< 1347 *Tapol*, maď. *Tapoly*), *Laborec* (< 1248 flumen *Laborch*, maď. *Laborc*), *Latorica* (< 1263 fluv. *Latorcha*, maď. *Latorca*) a ďalších.

Ďalšiu skupinu hydroným poznamenaných vplyvom slovenského a maďarského etnika tvoria pomenovania vodných tokov, ktoré majú zaužívané obidve formy – popri slovenskej sa používa aj maďarská. Vodné toky totiž predstavujú z onomastického aj komunikačného hľadiska osobitnú skupinu, pretože ide o rozľahlý objekt, ktorý môže mať niekoľko pomenovaní zároveň. Horný tok má iný názov ako jeho stredná a dolná časť. Z hľadiska zmiešaného etnického územia môže ísť teda aj o názvy z viacerých jazykov. Paralelné formy hydroným existovali už aj v minulosti. *Batov potok* (Hron)¹⁰ je roku 1988 zaznamenaný aj vo forme *Ag potok* (z maď. apel. ag = rameno a apel. potok); potok *Jabľoňovka* (Hron) bol motivovaný tým, že preteká obcou *Jabľoňovce* (tá bola premenovaná r. 1948 z pôvodného názvu *Almás*). Tento vodný tok sa prvý raz spomína r. 1245/1270 ako *rivulus ville Almas* a popri názve *Jabľoňovka* sa používa aj staršia forma *Almáška* a *Almašianka*. Významný ľavostranný prítok Hrona – *Perec* v bývalej Tekovskej stolici má vo svojej histórii zapísané aj podoby *Csatorna* (1888) a *Lévai víz* (1900). Prvá maďarská podoba je proprietarizovaná forma apelatíva *csatorna* = kanál (pretože v týchto miestach sú vybudované mnohé odvodňovacie a zavlažovacie kanály), podoba *Lévai víz* je kalkom na označenie „levického“ potoka. Ďalší ľavostranný prítok Hrona z tejto oblasti – *Sikenica*, má okrem pomadžarčenej formy *Szikincze patak* (z r. 1871) horný tok nazvaný ako *Kőpatak* (katastrálna mapa z r. 1871) – ide o kalkovanú podobu pôvodného nemeckého názvu *Steinbach* (kő = kameň + apel. patak).

Paralelné názvy v slovenčine a maďarčine s odlišnou motiváciou sme zaznamenali aj v povodí Nitry. Aj v týchto prípadoch ide o názvy z katastrálnych máp

⁸ Tak, ako sa viedli vedecké spory a polemiky o pôvodnosti názvov s príponou *-ava*, viedli sa polemiky aj o pôvode rieky Slaná. Maďarskí jazykovedci a historici (najmä v 19. storočí) vyslovovali jednotný názor, že názov prevzali Slováci od Maďarov z podoby *Só-jó* (= só folyó). Na Gemeri sa dodnes používa popri slovenskej podobe Slaná aj podoba prevzatá z maďarčiny – Šajava (Sičáková, L.: Hydronymia slovenskej časti povodia Slanej. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ, 1996, s. 76). J. Melich vývin hydronyma naznačuje takto: Soujou > Sojou > Sojó; Sějou > Sěou, Seó; Sajou > Sajo. R. Forstinger poprel motiváciu názvu slanosťou vody a propaguje názor maďarskej jazykovedy, že ide o motiváciu apelatívom *sió*, ktoré označovalo rýchlo tečúcu vodu. (pozri Varsik, 1989, s. 88-92 – tam aj kompletne názory na túto problematiku). Slovenská jazykoveda bola opačného názoru. Najpravdepodobnejší výklad pochádza od B. Varsika, ktorý historickými dokladmi podoprel oprávnenosť názoru, že rieka Slaná bola motivovaná názvom cesty, po ktorej sa vozila a plavila soľ „zo Solivaru až k osade *Muhi* na rieke Slanej a odtiaľ po starej vojenskej ceste sa vozila na Vacov a do centra Veľkomoravskej ríše.“ (Varsik, 1989, s. 91).

⁹ Pri názve *Teplica* nerozlišujeme, o akú Teplicu ide (povodie Turca, Slanej, Bodvy, Ipľa, Hrona...). Maďarská podoba vo všeobecnosti je rovnaká – *Tapolca*.

¹⁰ Ak nebude v texte explicitne spomenuté povodie, do ktorého patrí analyzované hydronymum, povodie uvedieme v zátvorke za ním.

z druhej polovice 19. storočia, ktoré však môžu odrážať vtedajší jazykový stav na etnicky zmiešanom území. Maďarská podoba *Cabajského potoka* bola r. 1898 *Folyás* (z maď. apelatíva *folvás* = tok, prúd rieky, *Hostovský potok* bol zapísaný r. 1892 ako *Kőrös patak* (z maď. *kőrös* „jaseň“, *patak*) v preklade teda *Jaseňový potok*. Maďarské adjektívum *régi* = starý sa objavuje v názvoch *Régi Nyitra* (1893) a *Régi Zsitva* (1891). Hydronymum *Régi Nyitra* označovalo ľavostranné rameno rieky Nitra ležiace južne od obce Koniarovce, preto sa dnes volá *Koniarovská zátoň*, druhý názov (*Régi Zsitva*) pomenúvalo pôvodné staré rameno Žitavy, dnes sa tento kanál volá *Martinovsko-maniansky kanál*.

Ako konštatuje vo svojej dizertačnej práci A. Goóťšová, „hoci maďarské obyvateľstvo koexistovalo popri slovenskom a nemeckom obyvateľstve aj v severnejších častiach povodia Hornádu, nemalo, na rozdiel od nemeckého etnika, tak zásadný a výrazný vplyv na utváranie nových názvov vodných tokov.“¹¹ V miestnom úze sa maďarské podoby (vyvolané skôr kancelárskym úzom) používali paralelne s nemeckými názvami – „*Smolník* (Schmölnitz Bach, Szomolnok patak), *Stará voda* (Altwasser, Óviz patak), *Havraní potok* (Rabenseifen, Iglóhollópatak), *Čertov jarok* (Teufelsgraben, Ördög árok), *Zimná voda* (Kaltenwasser Bach, Hidegviz völgy és patak).“¹² Maďarské etnikum viac ovplyvnilo podobu hydronymie povodia Bodrogu.

Menšiu časť hydronymie Slovenska tvoria názvy, ktoré pochádzajú z maďarčiny a v úze tamojšieho obyvateľstva sa udomácnili natoľko, že nebolo potrebné meniť ich podobu. V povodí Hrona sme takýto názov zaznamenali v hydronyme *Teler*, ktorý je v špeciálnej mape z r. 1876 zapísaný ako *Telér*, v katastrálnej mape z r. 1889 *Tellér*. Názov pochádza z maďarského apelatíva *telér* = žila. Ale v roku 1890 je tento potok zapísaný aj pod názvom *Egeres vize patak* (= Jelšovský potok), motivácia spočívala v jelšovom poraste na brehoch potoka. Na mape z r. 1895 sa však objavuje ďalšia podoba – *Egres* (= egreš). Motivácia porastom egreša nie je správna, skôr ide o chybný zápis (správne by malo byť *Egeres*). V povodí Nitry je hydronym prevzatých z maďarčiny o niečo viac, čo pravdepodobne súvisí s iným národnostným pomerom, ako je to v okolí dolného Hrona. Tu sme zaznamenali hydronymum *Šalga* motivované terénnym názvom *Šalga* (z maďarského apel. *salgó* = kruh). Pôvodné maďarské apelatívum súvisiace s vodou – *csatorna* (= kanál) sa proprializovalo do dvoch názvov na označenie kanálov – *Čatorňa (1)* a *Čatorňa (2)* (neoficiálny názov pre *Dlhý kanál*). Ľavostranný prítok Bebravy – *Dendeš* vznikol proprializáciou maďarského apelatíva *fa gyöngyös* (= imelo). J. Hladký uvažuje o motivácii maďarským adjektívom *gyöngyös* (= perlový) a domnieva sa, že názov mohol byť motivovaný oksličenou vodou pripomínajúcou perly.¹³ Motivácia porastom je pravdepodobnejšia, ako motivácia vlastnosťou vody. Pomalosť vody v koryte, prípadne sfarbenie dna

¹¹ Goóťšová, A.: Motivanty synchronnej a diachronnej hydronymie povodia Hornádu (po sútok Torisy). Rukopis dizertačnej práce, Banská Bystrica, 2012, s. 73.

¹² Goóťšová, A.: Motivanty synchronnej a diachronnej hydronymie povodia Hornádu (po sútok Torisy), c. d., s. 73.

¹³ Hladký, J.: Hydronymia povodia Nitry, c. d., 63.

alebo vody pravdepodobne motivovala názov potoka *Leveš* – z maďarského apelatíva *leves* = polievka. Maďarské apelatívum *megyes* = hraničný, medzný sa proprializovalo do názvu potoka *Medeš*, hoci toto apelatívum je výpožičkou zo slovenčiny – medza (< psl. *medja).

Zvláštnu skupinu tvoria hydronymá, ktoré slovenské obyvateľstvo prevzalo od Maďarov, ale pôvodne išlo o slovenské názvy, ktoré prevzali Maďari a hláskovo adaptovali do maďarčiny. Takto sa utvorila nárečová podoba *Čermošná* (oficiálne *Čremošná* – povodie Slanej), ktorá vznikla z pôvodnej podoby *Čremošná* (to z apelatíva *čremcha* – druh listnatého stromu rastúceho pri potokoch).¹⁴ Historické zápisy tohto hydronyma sú takéto: 1243 *Chormusna*, 1291 fluv. *Charmasna*, 1352 rivulus *Charamusnzapathaka*, r. 1808 je dochovaná maďarská (*Csermosnya*) i slovenská podoba (*Cžermossná*), ktorá už bola adaptovaná z maďarčiny.

Dôležitá rieka odvodňujúca Gemer – Slaná, bola kalkovaná do maďarčiny v podobe *Sajó*. Z tejto podoby sa vyvinula nárečová podoba *Šajava*, ktorá sa od 18.-19. storočia používa popri slovenskom hydronyme *Slaná*, maďarskej podobe *Sajó*.¹⁵ B. Varsik uvádza niekoľko ďalších riek v oblasti Rožňavy, ktoré prešli prostredníctvom maďarčiny späť do slovenčiny. Ich neskoršiu podobu výrazne poznačilo národnostné zloženie v tejto oblasti, „pretože sa celá oblasť Rožňavy už v stredoveku úplne pomadžarčila, pôvodný slovanský názov neprešiel prirodzeným vývinom v slovenskej reči a jeho kontinuita sa nezachovala... Slováci aj tieto riečky a potoky prevzali od 16. storočia späť v maďarskej podobe.“¹⁶ Dnešná podoba potoka *Baradla* bola pôvodne *Bradla* (podľa skalnej vyvýšeniny nazývanej Bradlo), neskôr ju maďarské etnikum prevzalo a adaptovalo do podoby *Baradla*, ktorú v 16. storočí prevzali Slováci v tej istej podobe. Takto sa dostali do slovenčiny aj hydronymá *Terebľa* (maďarsky *Tereblye*), ktorá vznikla z praslovanského *trěbiti* (= kľčovať les), názov potoka *Izra* (maďarsky *Izra patak*), ktorý vyteká z jazera *Izra* (názov vznikol z apelatíva *jazero*).¹⁷

Ďalším významným etnikom, ktoré výrazne ovplyvnilo podobu hydronymie Slovenska, bolo nemecké etnikum. S germánskymi (resp. predgermánskymi) názvami sa stretli naši predkovia už v čase osídľovania karpatského priestoru. Prvý zachovaný zápis rieky Hron pochádza z pera rímskeho cisára Marca Aurelia, ktorý v rokoch 166 až 180 n. l. podnikol prvú vojenskú výpravu proti Markomanom a Kvádom a v spise *Ta eis heauton* (*Hovory k sebe samému*) z rokov 172 alebo 173 n. l. zapísal na záver poznámku, že ide o krajinu Kvádov nad „*Granoua*“, teda nad Hronom. V. Šmilauer¹⁸ vo svojom diele o historickej slovenskej hydronymii zhrnul viaceré výklady názvu Hron a na základe najstaršieho dokladu z 2. st. n. l. so zreteľom na neskorší príchod Slovanov

¹⁴ Šmilauer, V.: *Vodopis starého Slovenska*. Praha – Bratislava: Nákladem Učené společnosti Šafaříkovy, 1932, s. 482.

¹⁵ Sičáková, L.: *Hydronymia slovenskej časti povodia Slanej*. Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ, 1996, s. 10.

¹⁶ Varsik, B.: *Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10.-12. storočí*, c. d., s. 149.

¹⁷ K tomu, Varsik, B.: *Slovanské (slovenské) názvy riek na Slovensku a ich prevzatie Maďarmi v 10.-12. storočí*, c. d., s. 150.

¹⁸ Šmilauer, V.: *Vodopis starého Slovenska*, c. d., s. 348-350.

na naše územie sa priklonil ku germánskej etymológii E. Schwarza zo staronemeckého *Gran-ahua (sthn. gran = smrek, ahua = voda). Druhý názov pochádzajúci z obdobia Kotínov a Kvádov v oblasti Pohronia, je pomenovanie *Kompa*. Ide o pravostranný prítok Pereca, ktorý sa pri obci Kamenín zľava vlieva do Hrona. Podľa výkladu V. Šmilauera názov pochádza od keltských Kotínov – adjektívum **cambo*s znamená *krivý*. Kotínsky tvar prevzali západní Germáni (Kvádi) ako *Kambaz > *Kamba, ktoré v bavorskom nárečí vo 8. storočí znelo ako *Kampa. Túto formu prevzali Slovania s nazálnym vokálom **Ko(m)pa*, ktorú Maďari prevzali v tvare *Kumpa* > *Kompa*.¹⁹

Významná migračná vlna Nemcov však do Uhorska prišla o niekoľko storočí neskôr. Uhorskí panovníci si uvedomovali, že prilákať nových osadníkov, ktorí by pracovali a vytvárali hodnoty pre celé kráľovstvo, je dôležitým krokom vo vnútornej politike štátu. Preto im vytvárali také podmienky, aby v novej vlasti žili spokojne a nemali dôvod vrátiť sa do pôvodnej krajiny. Viacerí cudzinci preto mali štatút host'ov (*hospites*), ktorý im zaručoval život podľa zvyklostí v pôvodnej vlasti a okrem toho dostávali rôzne úľavy a koncesie.²⁰ Ako približuje M. Marek, stredoveké Uhorsko „sa vyvinulo na krajinu, kde žili rôzne etniká vedľa seba v pokojnom spolunažívaní a kde národnostná neznášanlivosť nemala miesto.“²¹ Samozrejme, spolužitie nebolo vždy idylické a vznikali lokálne národnostné potýčky prameniace však nie z národnostných rozdielov, ale z hospodárskych a majetkových záujmov. Tieto konflikty však neboli vyvolávané zo strany štátnej moci, tá sa, naopak, snažila spory urovnávať.

Po tatárskom plienení Uhorska v rokoch 1241 – 1242, keď sa uhorský panovník Karol Róbert z Anjou rozhodol posilniť zdecimované hospodárstvo a začal do Uhorska pozývať obyvateľov z Nemecka. Ako prvé územie severnej časti Uhorska obsadzuje nemecké etnikum stredný Spiš, dolný Hornád a Sedmohradsko. Obrovské zásoby drahých kovov na strednom Slovensku prilákali Nemcov do najjužnejších území vtedajšej Zvolenskej župy – Nemci postupovali cez Šahy, usadili sa v Sebechleboch a postupovali k strieborným banskoštiavnickým baniam. Po usadení sa v Krupine postúpili aj do Dobrej Nivy, Babinej, Pliešoviec a neskôr sa usídlili vo Zvolene, Banskej Bystrici. Horehronskú nemeckú enklávu v Brezne a okolí dopĺňajú Nemci z Liptova, ktorí v oblasti Boce ťažili zlato. Čulý obchod a ťažba rúd prilákali Nemcov aj na Liptov, do Turca, povodia Rajčanky. M. Marek vo svojej monografii venuje osídľovaniu Slovenska nemeckým etnikom takmer 170 strán. Ide o rozsiahly a podrobný materiál. Vo všeobecnosti možno vymedziť tri geografické oblasti vykazujúce vo svojej toponymii hromadnejší zásah nemeckého etnika – „na západe to bol región približne medzi Bratislavou, Trnavou a Malými Karpatmi, ďalším územím bola stredoslovenská banská oblasť a v jej rámci tzv. Hauerland, čiže kremnicko-pravniansky nemecký jazykový ostrov, a na východe za túto oblasť možno považovať už spomenutý Spiš s predĺžením do Šariša a Abova.“²²

¹⁹ Šmilauer, V.: Vodopis starého Slovenska, c. d., s. 360.

²⁰ Práve z tohto osídľovacieho obdobia pochádza mnoho slovenských obcí nazvaných *Lehota* – išlo o obce, ktoré boli určitý čas (lehotu) oslobodené od platenia daní.

²¹ Marek, M.: Cudzí etniká na stredovekom Slovensku. Martin: Matica slovenská, 2006, s. 16.

²² Marek, M.: Cudzí etniká na stredovekom Slovensku, c. d., s. 60.

Nemecké etnikum zanechalo svoju etnickú pečať v hydronymách, ktoré boli motivované nemeckými terénnymi názvami: *Grunty* (prameň v Sásovskej doline) < toponymum *Grunt* (apel. r Grund – pôda, dolina); *Pod Strosom* (variant hydronyma Flochová) < terénny názov Do Štrosa (to z apel. e Strosse – odtokový žľab); *Štál* < toponymum Štál (< z apel. r Stall – maštal’); potok *Lajštroch* (pri Kordíkoch), aj *Lajštrošský potok* – tečúci severne od Mýta pod Ďumbierom, boli motivované terénnym názvom *Lajštroch* (ten z r Lehm – hlina + štroch < r Schotter – štrk)²³; potok *Šturec* bol motivovaný oronymom Šturec (to z apel. r Sturz – zosuv, zráz); *Rozgrund* (variant Štiavnického jazera) bol pravdepodobne motivovaný terénnym názvom *Rozgrund* (to z apel. e Rose – ruža + apel. r Grund – zem, dolina). Na Spiši (v povodí Hornádu) nachádzame hydronymá *Teufelsgraben* (< r Teufel – čert + r Graben – priekopa – dnes *Čertov jarok*), *Rotenberg Bach* (< terénny názov [ďalej len TN.] Rotenberg), *Kupfergrund* (< z nem. s Kupfer – meď + r Grund – dolina), *Mittelgrund Bach* (< z nem. adj. mittler – stredný + r Grund – dolina + r Bach – potok), *Schossgründel* (< TN. Schoosgründel < z nem. apel. r Schoos – vnútro, + e Gründe – hlbina, dolina), *Korban* (< TN. Korban < nem. apel. r Korb – kôš), pomenovanie vodnej nádrže *Blajzloch* (< TN. Blajzloch < nem. apel. s Blei – olovo + s Loch – diera)...

Viaceré nemecké terénne názvy boli motivované osobným menom majiteľa. Antroponymum sa v takýchto prípadoch stáva sekundárnym motivantom hydronyma – sem môžeme zaradiť hydronymá z povodia Hrona: názvy *Fajtlová* (< TN. Fajtlová < osobné meno [ďalej len OM.] Fajtl), *Brozmanová* (< TN. Brozmanová < OM. Brozman), *Burszova Bach* (< TN. Bursová < OM. Bursa), *Hanzelová* (< TN. Hanzelová < OM. Hänsel – demin. od Hans), *Kušnierová* (< TN. Kušnierová < OM. Kušnier alebo priamo z apel. kušnier < nem. r Kürschner – kožušník), *Švarcová* bola motivovaná TN. Švarcová dolina (< OM. Švarc alebo fonetickou adaptáciou nemeckého adjektíva schwarz – čierny do slovenčiny), *Haviarov potok* (< názov lesa Haviarová < OM. Haviar alebo priamo z apel. haviar (< nem. r Hauer) – baník), v povodí Dudváhu sú to názvy *Sieglov jarok* (< TN. Sieglovo < ON. Siegel), *Ditrichov potok* (< ON. Ditrich), v povodí Hornádu *Francov potok* (< TN. Francova dolina < ON. Franc, *Hermanov potok* (< TN. Hermanovo < ON. Herman).

V oblastiach so silnejšou nemeckou enklávou sa zachovali hydronymá utvorené priamo z nemeckých apelatív. Viaceré pôvodné nemecké apelatíva sa však výslovnostne priblížili slovenčine a zdeformovali sa. *Kolpašské jazero* aj *Malé kolpašské* (jazero) – dnes *Malé studenské jazero* boli motivované polohou a príslušnosťou k obci Studenec (do roku 1948 Kolbachy – tie z adj. kalt – studený a apel. r Bach – potok); variant potoka Jabloňovka pri Dekýši bol na katastrálnej mape r. 1859 zaznamenaný vo forme *Grenzgraben* (to z apel. e Grenze – hranica + sloveso graben – vykopať, vyryť); pramenný tok Kremnického potoka je na špeciálnej mape z r. 1876 zapísaný ako *Trübes Wasser* (z adj. trübe – kalný + apel. Wasser – voda). Aj na označenie Čiernej vody (ľavostranný prítok Kremnického potoka) sa ešte v roku 1975 používala podoba

²³ Rovnakú motiváciu – kalkom slovenského hydronyma do nemčiny (*Hlinfk > Lehm Bach), ktoré neskôr motivovalo pomenovanie osady, má dnes ojkonymum Limbach pri Pezinku (Marek, M.: Cudzie etniká na stredovekom Slovensku, c. d., s. 90).

Schwartzbach (< adj. schwarz – čierny + apel. r Bach – potok); podobne tak aj Čierny potok (*Schwartzbach*) pri Harmanci. Hovorový variant Lutilského potoka v roku 1975 zaznamenal Š. Krištof v podobe *Gross wasser* (< adj. groß – veľký + apel. s Wasser – voda); označenie Čierneho Hrona nachádzame v podobách čiastočne poznačených tamojším nemeckým obyvateľstvom ako *Schwarze Gran*, *Schwartz Rohnitz*²⁴ (< adj. schwarz – čierny + hydronymum Hron), na mapách z tretieho vojenského mapovania nachádzame aj čisto nemeckú podobu *Schwarz wasser* alebo *Schwarzwasser* (< adj. schwarz – čierny + apel. s Wasser – voda). V povodí Dudváhu napr. *Hamský kanál* – ako píše J. Hladký,²⁵ názov pravdepodobne vznikol z nemeckého apelatíva *Ham*, ktorým sa pomenúvalo vysychajúce rameno rieky, ale aj zátoka – takúto motiváciu má podľa neho aj nemecké ojkonymum Hamburg). Silná nemecká enkláva motivovala hydronymá aj v oblasti Spiša – *Krebseifen* (< z nem. apel. r Krebs – rak + e Seifen – potôčik), *Königseiffenbach* (< nem. apel. r König – kráľ + e Seifen), prípadne prvotne vznikol osadný názov (ON.) a ten motivoval hydronymum: *Kubášok* (< ON. *Kubachy* (1294 *Kubach*) < z nem. apel. e Kuh – krava + r Bach – potok), *Kurimiansky potok* (< ON. Kurimany (< OM. Sv. Kvirín), *Arnutovský potok* (< ON. Arntuovce (< OM. Arnold), *Bindt* < ON. Bindt (< nem. binden – viazať, zviazať), *Vikartovský potok* (< ON. Vikartovce (< OM. Wikardus/Vikart).

Množstvo hydroným na Slovensku vzniklo z nemeckých apelatív, ktoré sa natoľko udomácnili v slovenčine, že sa nepocitujú ako nemecké – ide najmä o slovnú zásobu zviazanú s baníctvom a hutníctvom. Na odvedenie vôd z baní sa používali čerpadlá poháňané silou vody naakumulovanej vo vodných nádržiach – tajchoch (< r Teich – rybník). Takto boli motivované hydronymá *Tajchová*, *Tajchový potok*, *Tajšok*. S baníctvom súvisí aj spracovanie dreva – či už na vystužovanie banských štôlní alebo na výrobu drevného uhlia potrebného na tavenie rúd. Spôsob dopravy dreva v lese bol aj pomocou drevených žľabov – tzv. rizní (< nemecké e Riese – šmyk, žľab). Tieto zariadenia sa využívali suché, prípadne sa do nich zaviedol vodný tok. Takto využívaný bol potok *Riznička*. So spracovaním kovov (najmä železnej rudy) sú spojené názvy vodných tokov, ktoré tiekli v blízkosti hámrov (< r Hammer – buchar, kladivo) a hút (< e Hütte – huta). Tieto toky boli často využívané na poháňanie tamojších zariadení (stúp, mlynov, hutníckych mechov...). Takto boli motivované toky *Hutná*, *Hutný potok*, *Hutniansky potok*, *Hámor* v povodí Hrona, *Hutnianka* v povodí Váhu (Liptov) a v povodí Slanej, *Hutský potok* (povodie Slanej)...

Do podoby slovenskej toponymie výrazne zasiahli aj ďalšie etnické elementy, ktoré osídľovali naše územie formou valašského práva. Príchod tohto obyvateľstva na územie Uhorska sa datuje do druhej polovice 13. storočia, išlo však len o drobné skupiny prevažne rumunského obyvateľstva (Valachov). Skutočný hojný príliv oby-

²⁴ Nemecká podoba Hrona bývala v minulosti aj v podobe *Ren* (1471 *fl. Ren*), častejšie sa však podoba bez začiatočného konsonantu „h“ vyskytuje pri pomenovaní Čierneho Hrona – 1565 *fl. Roinitz*, (1585) *Ranitz fl.*, 1607 *Schwartz Rohnitz*, 1640 *Ranitz fl.*

²⁵ Hladký, J.: *Hydronymia povodia Dudváhu*. Trnava : vydavateľstvo Typi Universitatis Tyrnaviensis – Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2011, s. 59.

vateľstva osídľujúceho naše územie na valašskom práve nastáva až v 14. a 15. storočí. Viaceré historické a etnografické pramene uvádzajú, že prvotne to boli Rumuni smerujúci na Ukrajinu a Zakarpatskú Ukrajinu. Odtiaľ sa prúd nových kolonizátorov posunul na východné Slovensko, čiastočne južné Poľsko a postupoval cez stredné Slovensko popri riekach (najmä popri Váhu) na západ. Oblasti dnešného Slovenska však nekolonizovali len Rumuni,²⁶ ale prichádzajú Rusíni (tí obsadzujú predovšetkým východnú časť dnešného Slovenska, Gemer, Turiec), do oblastí Horehronia prichádzajú s Rusínmi aj Poliaci (obec Valaská). Poliaci však kolonizujú predovšetkým Oravu a Liptov.²⁷ O osídľovaní Kysúc na základe valašského práva píše D. Velička, že „z niektorých svedeckých výpovedí z konca 16. storočia vyplýva, že ešte na prelome 15. a 16. storočia pásli tešínski pastieri svoje stáda na území Čadce. Všetky uvedené doklady i ďalšie potvrdzujú prítomnosť valachov na Kysuciach už od začiatku 16., na juhu dokonca koncom 15. storočia.“²⁸

Valašské obyvateľstvo ovplyvnilo osídlené oblasti mnohými lexikalizmami, ktoré nachádzame v toponymii i v antroponymii. A. Kavuljak (1955) venoval pozornosť početným valašským lexikalizmom, medzi ktoré počíta napr. geografické termíny: baba, beskid, čertež, črchľa, grapa, grúň, hoľa, chotár, kikula, kýčera, magura, maras, minčol, mohyla, parač, pirt'; ovčiarske termíny: bryndza, bugaj, bula, demikát, foluš, geleta, kľag, kuliga, pajta, podišiar, putera, rincka, strunga, urda, žinčica, bača, gloň, redikat', rumigať, terigať.²⁹

Apelatívnu lexiku valašského pôvodu, valašskú antroponymiu a toponymiu, ktoré sa stali motivantami viacerých hydroným, nachádzame na celom území Slovenska v oblastiach, kde sa vyskytla valašská kolonizácia. Je to prirodzené, pretože valasi sa stali pomenúvateľmi objektov, ktoré dovtedy neboli v centre pozornosti domácich obyvateľov. Apelatíva viažuce sa na valašskú kolonizáciu nachádzame predovšetkým v oronymii a v terénnych názvoch, ktoré neskôr motivovali miestnu hydronymiu.

Najväčšiu skupinu preto tvoria hydronymá motivované terénnym názvom, v ktorom je obsiahnuté valašské apelatívum – *Magura* (< TN. *Magura*), *Medzi Magurkami* (< TN. *Medzi Magurkami*) (povodie Oravy), *Magura* (< TN. *Magura*), *Magurka* (< ON. *Magurka*) (povodie horného Váhu) *Magurský potok* (< TN. *Magura*) (povodie Hrona); *Grúničný potok* (< TN. *Grúniky*), *Grúnikový potok* (< TN. *Grúniky*), *Grúnny potok* (< TN. *Grúne*), *Grúňový potok* (< TN. *Grúne*) (povodie Oravy), *Grúň* (< TN. *Grúň*) (povodie Slanej), *Grúňový potok* (< TN. *Jánov grúň*), *Grúňový potok* (< TN. *Hrubý grúň*), *Mokrý grúň* (< TN. *Grúň*), *Zo Smrekového grúňa* (< TN. *Smrekový grúň*) (povodie horného Váhu), *Grúňový potok* (< TN. *Hukavský grúň*), *Dlhý grúň* (< TN. *Dlhý grúň*) (povodie Hrona), *Z Červeného grúňa* (< TN. *Červený grúň*) (povodie Turca), *Chovancov grúň* (< TN. *Chovancov grúň*), *Pod Grúň* (< TN. *Grúň*), prameň *Pod Grúnik* (povodie Kysuce), *Dlhý Grúň* (< TN. *Dlhý Grúň*) (povodie Hor-

²⁶ Marek, M.: Cudzie etniká na stredovekom Slovensku, c. d., s. 237.

²⁷ Marek, M.: Cudzie etniká na stredovekom Slovensku, c. d., s. 251.

²⁸ Krško, J. – Velička, D.: Hydronymia povodia Kysuce. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011, s. 20.

²⁹ Kavuljak, A.: Historický miestpis Oravy. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, 1955, s. 32-33.

nádu); *Kýčera* (< TN. Kýčerka) (povodie Oravy), *Kýčera* (< TN. Kýčera), *Malá Kýčera* (< TN. Kýčera), *Velká Kýčera* (< TN. Kýčera) (povodie Slanej), *Kýčera* (< TN. Kýčera), *Kýčera* (< TN. Hnilická Kýčera), (povodie horného Váhu), *Kýčera* (< TN. Kýčera) (povodie Turca), *Podkýčera* (< TN. Zadná Kýčera) (povodie Hrona); *Košarisko* (< TN. Košarisko) (povodie Turca), *Košiar* (< TN. Košiar) (povodie Hrona), *Košarisko* (< TN. Košariská) (povodie Hornádu), *Košarky*, *Košiarňový potok* (< TN. Košiare) (povodie Tople); *Košiarňový potok* (< apel. košarisko) (povodie Tople); *Talagová grapa*, *Pod Grapou* (< TN. Grapa) (povodie Oravy), *Zagrapa* (< ON. *Zagrapa*) (povodie Kysuce); *Minčolský potok* (< TN. Minčol) (povodie Oravy).

Viacero hydroným (resp. toponým) obsahuje informáciu o etnickom pôvode obyvateľstva – či už vo forme osobného mena alebo priamo etnonyma: *Havrilov potok*, *Havrilovec* (< TN. Havrilovo < OM. Havrilo) (povodie Slanej), *Harvelka* (< ON. *Harvelka* < OM. *Havril/a* < OM. *Gabriel*) (povodie Kysuce); *Demeterov potok* (< TN. Demetrovo < OM. Demeter) (povodie Slanej), *Valaský potok* (< TN. Valaský vrch) (povodie Slanej), *Valašský jarok* (< etnonymum Valach), *Valaský potok* (< ON. Valaská) (povodie Hrona); *Rusnácky grúň* (< etnonymum Rusnák) (povodie Turca), *Rusinov potok* (< TN. Rusinov vrch < OM. Rusín) (povodie Kysuce); *Rusinovský potok*, *Rusinov* (< TN. Rusinov < OM. Rusín) (povodie Tople).

Spôsob získavania ornej pôdy alebo jej obhospodarovanie sa tak isto prenieslo do názvov toponým a hydroným: *Črchľový potok* (< TN. Črchľa) (povodie horného Váhu), *Črchľový potok* (< TN. Črchľa), prameň *Črchľa rusnácka* (< apel. črchľa) (povodie Kysuce); *Črchlina* a *Črchlinský potok* (< TN. Črchlina), *Črchľovka* (< TN. Črchlička) (povodie Tople); *Úhorná* (< apel. úhor) (povodie Hornádu).

Niektoré hydronymá boli motivované priamo apelatívmi používanými valašskými obyvateľmi: *Košariský potok* (< apel. košarisko) (povodie Hornádu); *Košarisko* (< apel. košarisko), *Košiarňový potok* (< apel. košarisko) (povodie Tople); *Puterky* (< apel. puterka < apel. putera), *Strunga* (< apel. strunga) (povodie Hrona), *Strunga* (< apel. strunga) (povodie Tople); *Pirt'* (< apel. prt'/pirt') (povodie Oravy). Názov *Kňaziansky potok* v povodí Oravy bol síce motivovaný ON. Kňazia, to však odzrkadľuje valašskú kolonizáciu – adjektívum kňazí vychádza z apelatíva kňaz, čo znamenalo vojvodu valašských kolonistov.³⁰

Z uvedeného vyplýva, že karpatský región bol od nepamäti priestorom mnohých etník, ktoré sa navzájom ovplyvňovali, odovzdávali si svoje materiálne a kultúrne hodnoty.

³⁰ Majtán, M. – Rymut, K.: *Hydronymia povodia Oravy*. 2. vyd. Bratislava : Veda, 2006, s. 60.